

A JEFTIC-KORMÁNY

Jugoszlávia belpolitikai élete 1934 december 10 és 1935 május 10 között; a Jeftic-kormány megalakulásai optimista híresztelések; Uzunovic és Jeftic ellentétei; szenátor-választások; a skupstina feloszlátása; a régi kormány-párt vezetőinek visszavonulása; Jeftic és a parlamenten kívüli ellenzék; a radikálisok és a klerikálisok passzivitásba lépnek; Macek az ellenzéki lista élén; Jeftic contra Macek; Pál herceg és a pártlisták megerősítése; kormányterror; a választás eredményei; Jeftic diadala csak látszólagos; a délszláv egység eszméjének veresége; megbízhatatlan többség.

EZERKILENC SZÁZHARMINC NÉGY december 21-én alakult meg a Jeftic-kormány. A kormány összetétele a következő:

Miniszterelnök és külügyminiszter: Dr. Jeftic Bogoljub.

Hadügyminiszter: Zivkovic Péter tábornok.

Belügyminiszter: Popovic Velja.

Pénzügyminiszter: Dr. Stojadinovic Milan.

Igazságügyminiszter: Dr. Kojic Dragutin.

Erdészeti miniszter: Dr. Popovic Svetislav.

Közlekedésügyi miniszter: Vujić Dimitrije.

Közügyminiszter: Cirić Stevan.

Földművelésügyi miniszter: Dr. Jankovic Dragutin.

Szociálpolitikai miniszter: Dr. Marusic Drago.

Kereskedelmi miniszter: Dr. Vrbanić Milan.

Testnevelési miniszter: Dr. Auer Ljudevit.

Középítészeti miniszter: Dr. Közül Marko.

Tárca nélküli miniszter: Dr. Hasanbegovic Avdo.

Az első kilenc miniszter szerb, a tizedik szlovén, az utolsó négy horvát. Vallás szerint az első kilenc miniszter pravoszláv, a következő három római katolikus, azután egy ókatolikus következik és végül egy muzulmán. A miniszterek közül csak hárman voltak a létező kormánynak is tagjai (Jeftic, Zivkovic, Kojic). Stojadinovic mint a radikális párt tagja, eddig a parlamenten kívül álló ellenzékhez tartozott. Közül a parlamenti ellenzék tagja volt, Jankovic a szerb földműves szövetkezetek életében játszott szerepet. A többi miniszter, — Zivkovic kivételével, — mint szenátor, képviselő, vagy bár, a diktatúra második garnitúrájának nem exponált részéhez tartozott. A premier, a hadügyminiszter és a belügyminiszter sógorok.

Az UZUNOVIC KORMÁNY és a régenstanács ellentéteit részletesen tárgyaltuk folyóiratunk januári számában. Pál hercegnek angol-francia útján minden idegen faktor a belpolitikai konszolidációt kötötte szívére és Genfben is a nagyhatalmak mérséklőleg hatottak a szerb delegátusokra. Erre otthon a kormány a vajdasági magyarok tömeges kiutasításával próbálta Pál herceg politikáját elgáncsolni. Mikor a herceg hazatért, a kormánynak csak négy tagja jelent meg fogadására. Jeftic külügyminiszter genfi szereplését a regentúra, hogy a háborús pártot leszerelje, nagy diadalként ünnepeltette. Jefticet Laibach-

ban, Zágrábban, Belgrádban, ünnepélyesen fogadták. A diktatúra mérsékeltebb szervezetei kivonultak eléje (Narodna Odrana), 125 képviselő és szenátor táviratilag üdvözölte, csak a kormány — az egy Kojic kivételével —¹ maradt távol. Mikor Jeftic a minisztertanácson a genfi tárgyalásokról beszámolt, Uzunovic azt indítványozta, fejezzék ki köszönetüket Párizsnak, Prágának és Bukarestnek, a külügyminiszter jelentését meg vegyék egyszerűen tudomásul. Erre Jeftic lemondott. Kojic szolidárisnak jelentette ki magát vele, mire az egész kormány demisszionált.

A lemondás hírére az egész ország fellélegzett és gyökeres rendszerváltozásról kerültek ellenőrizhetetlen hírek forgalomba. A délszláv kérdés tanulmányozói nagy szkepszissel fogadták az optimista kombinációkat. Tudták, hogy még Zivkovic tábornok a tényleges hatalom birtokosa. Így észszerűen csak olyan kormányt lehet alakítani, amelynek ő is tagja. A diktatúra atya nem ülhetett le egy asztalhoz azokkal, akiket börtönbe csukattott és a közéletből kiküszöbölt. Jeftic a regentúra dezignált miniszterelnöke tárgyalhatott akárkivel, taktikázhatott jobbra-balra, de mint a tábornok sógora, nagyon jól tudta, hogy a régi pártok emberei csak teljes behódolás árán léphetnek be a kormányba. A radikálisok, a szlovén klerikálisok és a muzulmánok belépéséről szóló hírek inkább a külföldnek szánt hangulat-keltés volt, mint komoly lehetőség. Amint a régi pártok vezetői közölték Jefticcsel, hogy a sajtószabadság és a gyülekezési jog azonnali teljes helyreállítását követelik, a hatalmi tárcák nagy részét, választójogi reformot és a tavasszal szabad választásokat, a kérdés már el is dőlt.

- Jeftic örülhetett, hogy Stojadinovic volt pénzügyminisztere belépett a kormányba, bár hangsúlyozottan nem mint politikus, hanem mint szakember (nem is vállalt jelölést, hanem a régenstanács szenátorrá nevezte ki) és hogy Jankovic megnyerésével remélhető volt a szerb földműves párt egy részének csatlakozása.

Az első minisztertanács amnesztiára ajánlotta Macek Vladimírt és a régenstanács az amnesztiát azonnal megadta. Ez a külföldön igen jó benyomást tett és Jugoszláviában is megerősödött az a hit, hogy mégis új korszak következik, ha nem teljesültek is a vérmes remények. A sajtó is szabadabban írhatott. Szabad volt a régi kormányt bíráltnia és az újat dicsérnie!

A RÉGENS-TANÁCS és az Uzunovic-kormány harca Jeftic kinevezésével a regentúra javára dőlt el. Persze örömcseppek bőven vegyültek az örömpohárba. Itt volt először is Zivkovic. Nemcsak el kellett ismerni hatalmi helyzetét, hanem az eddig a király alá rendelt háromtagú legfőbb katonai tanácsot alája és nem a régensek alá kellett rendelni. Azután itt volt a felbízott külföld, mely előtt nem lehetett sokáig titokban tartani azt a tényt, hogy komoly rendszerváltozásról nincsen szó. Még kevésbé lehetett otthon a hatévi diktatúra által elkeserített közvéleményt pusztá személycserével megnyugtatni. És az eddigi kormánypárttal is számolni kellett.

A kormánypárt elnöke kezdettől fogva Uzunovic volt. Az ő szűkebb hívei kezében voltak majdnem az összes pozíciók. Uzun-

vic egyelőre nem látta veszve a játszmát. Mikor a kormány be akart mutatkozni a párt képviselő-klubjának, Uzunovic lemondott a klub elnökségéről és nem volt a statútumok szerint senki, aki a klubot összehívni jogosult lett volna. A kormány erre a skupstinában mondta el (1935 január 3) színtelen programbeszédét, melyet Uzunovic és környezete nem hallgattak meg. Jeftic az állami és a nemzeti egységhez való ragaszkodást hirdette és felhívott mindenkit, aki hajlandó Sándor király szellemében az érvényben lévő alkotmány tiszteletben tartása mellett dolgozni, támogassa kormányát. Ez a Programm alig különbözött Uzunovicétól. A volt premier a kormánypárt monopóliumának tartotta az állam kormányzatát, Jeftic nem, de olyan feltételeket szabott, melyek a parlamenten kívüli ellenzék csatlakozását eleve kizárták. Tíz nap múlva híres niái beszédében Uzunovic örömét fejezte ki, hogy a kormány éppen úgy mint ők, az 1931-i alkotmány változhatatlanságát hirdeti. A régi pártok tehát Jeftió számára sem léteztek. A parlamenten belül megalakult pártokat pedig ő is elismerte. A kormány bajban volt. A költségvetést kellett volna tárgyalatnia, de félt, hogy leszavazzák. A skupatínát tehát nem hívta össze. Viszont nem merte feloszlatni, mert a szenátus felének megújítása február 3-án az alkotmány értelmében esedékes volt és félnie kellett, hogy ezen, ha végleg összevész Uzunoviccsal, csúfos vereséget szenved.

Az alkotmány szerint a szenátorokat banátusok szerint a banátus képviselői, polgármesterei és a városi képviselő-testületek tagjai választják. Miután a banátusok autonómiája még nem lépett életbe, a polgármesterek és a városi képviselők kinevezett emberek voltak. Ha a kormány Uzunoviccsal már most le akart volna számolni, e szenátor-választókat ki kellett volna cserélnie. Ennek előfeltétele az lett volna, hogy a báni és vicebáni állások megbízható kezekben legyenek. A leváltások meg is indultak, de pár hét alatt nem lehetett lebontani azt, amit a diktatúra évek alatt felépített. Így az idő rövidsége miatt kénytelenek voltak Uzunovicékkal együtt működni. Többkevesebb nehézséggel sikerült minden banátusban egyezményes listát állítani és Jeftic hívei is Uzunovic jóváhagyásával a kormánypárt listáján jelöltettek és lettek szenátorokká. A parlamenten kívüli ellenzék csak a drávai banátusban (Szlovénia) próbált szerencsét. Itt abból az időből, amikor még Korosee a diktatúrában részt vett, megmaradt állásában egy csomó klerikális érzésű ember. Ezek Zebot Franjo volt képviselővel, mint listavezetővel, külön listát állítottak. Bár Zebot megígérte, hogy támogatni fogja a Jeftic-kormányt, ez az utolsó percben megtagadott vele minden közöséget. Erre Mamáie hivatalos listája 321 szavazatot kapott, Zeboté 86 szavazatot és mindhárom választásra került szenátorság a hivatalos listáé lett.

UZUNOVIC SKUPSTINÁJÁVAL Jeftic nem boldogulhatott. Ezért amint lezáródott a szenátorválasztás, a kormány a skupstina feloszlátását javasolta. Február 6-án este jelent meg a feloszlató kézirat, mely a választás napjául május 5-ét tűzte ki és az új skupstinát jún.

3-ára hívta össze. Az alkotmány szerint a szenátus üléseit is elnapolták június 3-ig.

A skupstina felosztatása váratlanul érte a közvéleményt, sőt a képviselőket is. Mindenki azt hitte, hogy a Jeftic-Uzunovic együttműködés kísérletezése egyelőre tovább fog folyni, hiszen az ősszel úgyis lejár a skupstina mandátuma. De nemcsak a felosztatás okozott meglepetést, hanem az is, hogy a kormány teljes három hónapot adott az agitációra. A kormány túlbecsülve Uzunovic hatalmát, letörésére időt akart nyerni. Talán azt is hitte, ha Uzunovicékkal leszámolt, a régi pártok valamilyen formában melléje állanak. A hosszú választási periódus azonban rossz taktikának bizonyult.

Amint kiderült, hogy Jeftic önálló listát állít, Uzunovicék elvesztették a talajt lábuk alól. Vagy tíznapos tanakodás után kimondták, hogy a volt kormánypárt nem állít listát és a párt tagjainak a jelöltesítés kérdésében szabad kezet ad. Mire e határozat elhangzott, a volt kormánypárt képviselőinek 90%-a már Jeftic előszobájában tolongott. Akik a diktatúra parlamentjéről éveken át azt hirdették, hogy ennek tagjai magukon kívül alig képviselnek valakit, most teljes mértékben igazoltattak. Uzunovic, Marinkovic, SrSkié diktatúra-premier-k és szorosabb híveik önként visszavonultak. A kisebb emberekkel szemben Jeftic elég kegyelmesnek mutatkozott, különösen mikor kiderült, hogy a nagy nemzeti pártok nem hajlandók vele együtt menni. A diktatúra levitézlett csatlósainak tömeges jelölése a kormánylistán nem jelentette a Jeftic-kormány megerősödését.

AZ ELLENZÉKKEL SZEMBEN a kormány taktikája nagy változásokon esett keresztül a választási küzdelem három hónapja alatt. Először a kormánysajtó valósággal udvarolt a régi pártoknak. Teljes választási szabadságot ígért. Azt hirdette, hogy Jeftic olyan parlamentet akar, amelyben mindenki bent legyen, aki mögött nagyobb számú választó áll. Az új parlament a kialakult erőviszonyokhoz képest megfelelő egyezkedéssel fogja végleg konszolidálni Jugoszláviát. Jefticnek az ellen sem volt kifogása, hogy a horvát memorandum-írók ideológiáját képviselő vezérorgánus az 1931-1 alkotmányból a nemzeti és állami egység revíziójának lehetőségét vezesse le (Obzor, 1935 február 12).

Uzunovicék visszavonulása után a kormányon bizonyos optimizmus vett erőt. Egyes régi politikusok, mint a földművespárti Lázié, a radikális Janjic, a szlovén klerikális Gosar, Jeftic mellé állottak. A nemzeti kisebbségek, hogy valamelyes képviselőhöz jussanak, a kormányt támogatták. Az ellenzéki szervezkedések nehezen indultak meg és a január óta szervezkedő radikális-muzulmán-kerikális koalíció felbomlott, mielőtt megalakult volna. E tervezett koalíció pártjai külön-külön tárgyalgattak a kormánnyal és hetekig tartott, míg e tárgyalások eredménytelenül lezáródtak. KoroSec elkedvetlenedve passzivitásba lépett. A radikális párt ugyanezt tette. A horvát muzulmánok pedig, mint annyiszor, most is rájöttek, hogy nekik horvát katolikus testvéreik mellett a helyük.

A köztársasági hajlamú szerb földműves párt és a szerb demokraták Macek barátságát keresték. Macekkel nehéz volt megegyezni. Nem mozdult Zágrábból, de onnan a francia sajtónak olyan nyilatkozatokat adott, amelyek nem igen különböztek a szeparatizmustól. Nagy feltűnést keltett egy genfi lapban tett nyilatkozata. A horvát nemzet mindig szabad nemzet volt és nem hajlandó függetlenségéről lemondani. Még azt is elvette Belgrád, amit a magyar uralom meghagyott nekik. A szerbekkel csak mint egyenlő az egyenlővel tárgyalnak és nem nyugszanak meg abban, hogy egy új délszláv nemzet gyártásának ürügye alatt szerb alattvalókká legyenek. Jugoszlávia csak mint a délszláv nemzetek szabad konföderációja maradhat fent (Courrière de Génévé 1935 február 13).

A kormány február végén úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a zilált ellenzéki pártviszonyok között nem lesz nehéz dolog döntő győzelmet aratnia. A feloszlott parlament horvát ellenzéki pártja, a Nemzeti Klub, kezdettől fogva behódolt Jefticnek. A parlamenti szerb ellenzék, a Hodzera-csoport, vele egy elvi alapon állott, titkos vezére Zivkovic tábornok volt, így ettől nem kellett tartania. A kormányzoldon élő Topalovió-féle szocialista párt és a zavaros fogalmazású rendiséget hirdető Ljotic-párt nem számítanak. Maksimovic pártszervezete elvi egység nélkül személyi kapcsolatokat keres. Komoly engedményekre tehát a kormánynak nem kell gondolnia. A parlamenti és az eddig parlamenten kívüli ellenzék fog ugyan bizonyos számú mandátumot szerezni, de ez csak megerősíti a kormány helyzetét, hiszen a merev tagadást a parlamenti munkában való részvétel váltja fel s ezzel a politikai élet normalizálódik.

Jeftic február végén kiadott választási kiáltványa e hangulatot tükrözi vissza. Mindenkit, múltjára való tekintet nélkül, közös munkára hív fel, de ugyanakkor törhetetlen ragaszkodását fejezi ki az 1931-es alkotmányhoz. Elismeri a régi pártok történeti érdemeit, de e pártok szerinte már túlélték magukat. Kijelenti, hogy kormánya a szeparatista, föderalista és forradalmi megmozdulásokat nem fogja tűrni. A választási kiáltvány beszél ugyan a délszláv egységről, de e sokféleképpen magyarázott fogalmat nem határozza meg. A kormány felfogását e kérdésről a belügyminiszter március 10-i rádióbeszéde adta elő. Popovic Velja szerint csak az a jó délszláv, aki a szerbséget, horvátságot és szlovénséget egyesíti magában, aki tehát nem jó szerb, horvát vagy szlovén, hanem egyszerre mind a három! Ezt az elméletet nem is tesszük bírálat tárgyává. Hiszen minden gondolkozó ember tudja, hogy ez a délszlávág fantazmagória. Vüágos, hogy Uzunovic letörése és a régi pártok remélt szétforgácsolása után Jeftic némi taktikai változásokkal és valamivel európaibb formában folytatni akarta az 1931-es rezsimet.

A diadalérzet azonban korai volt. Március folyamán lassan kiderült, hogy közös programra nélkül bár, de közös listával, minden bánatásban megszervezkedett a horvát parasztpárti-pribiceviciánus-muzulmán-demokrata-szerb földművespárti koalíció. Maéek formailag alávetette magát a diktatúra választójogi előírásainak. Nyilatkozatot írt alá, hogy a délszláv egység híve, de semmi jele sem volt

annak, hogy régi politikai felfogását revideálta volna. Davidovic Belgrádba hívta, mire állítólag azt üzenté, hogy oda csak az államvédelmi bíróság parancsára jön. Az egyre megújuló diáksztrájkok, a bródi véres parasztlázadás kezdtek elárulni a délszláv tömegek valódi hangulatát. Macek és szerb szövetségesei egyetlen lappal sem bírtak, választó-gyűléseket is csak elvétve tarthattak, a lapok az ellenzéki blokkról jóformán egy szót sem írhattak és a szervezkedés mégis ellenállhatatlan erővel haladt előre.

Április folyamán a kormány új módszerhez folyamodott. A miniszterek a választói gyűléseken nyíltan támadni kezdték az ellenzéki blokkot. Vujic Nagybecskerekben (Petrogradra változtatták nemrég a nevét) azt mondta, hogy a blokk olyan részvénytársaság, melynek nyereségét a részvényesek egymás közt osztják fel, a veszteséget meg az állammal akarják megfizettetni. Ó-Pazuán Ciric a blokk programját hét pecséttel lezárt könyvnek mondta. Az állami rend lerombolói akarják a hatalmat megkaparintani, anélkül hogy tudnák, mit csinálnak győzelem esetén. Popovic Velja Sarajevóban azt mondja, hogy Macek hívei Szerbiában szerbofilek, Boszniában az iszlámot mentik meg nem létező veszedelmektől, Horvátországban bombákkal fenyegetőznek. A valóságban mást akar Macek, mást frankpárti környezete, mást a Radic-család, mást akar Davidovic és mást az ő intrikus hívei, mást Jovanovic Joca és mást az ő bolsevik környezete, mást Spaho és mást a Behmen-Hrasnica-csoport. Banjalukán Jankovic azt mondja, hogy csak Maček tudja a blokkban, mit akar: a horvát határok megállapítását, önálló pénzügyeket, külön horvát haderőt. Ugyancsak Jankovic Úszkubben francia lapokkal bizonyította, hogy az ellenzéki pártszövetség Pribiöevic hozzájárulásával alakult meg, tehát, a miniszter logikája szerint, az emigráció irányítja az ellenzék politikáját. Jeftic Zágrábban azt mondta, a kormány azért eszközölt ki amnesztiát Maceknek, hogy a marseillei büntett után alkalma legyen számot vetnie lelkiismeretével. Macek nem jött rá múltja súlyos tévedéseire. Ez a kormányt nem lepte meg, de az meglepi, hogy az ú. n. egyesült ellenzék kifogástalan múltú pártvezérei az ország sorsát Macek kezébe hajlandók letenni. Auer Eszéken arról beszélt, hiába hallgat Macek, mindenki tudja, mit akar. Ellenben a vele szövetkezett pártok „a felhőkben úsznak“. Jeftic Bdgrádban bevallja, hogy egyetlen komoly ellenfél van: Macek. Szemére hányja, hogy nem árulja el egy szóval sem, mik a szándékai. Hivatkozik Trumbicra, aki Spalatóban azzal magyarázta Macek hallgatását, hogy ha beszélne, az a tényleges helyzet ellen való izgatás volna és szélesre kitárná a börtönök ajtaját. Macek egyetlen gyűlést sem tartott, sem szövetségeseinek gyűléseire megbízottat nem küldött. Maceknek csak a választás napjáig van szüksége szövetségeseire, aztán a maga útján fog haladni. Itt két világ áll egymással szemben: a múlt és a jövő világa. Az ellenzék a múltat képviseli. A szerb, a horvát és a szlovén nemzet új szabad megegyezését követelni annyit jelent, mint a délszláv nemzetet fejlődésében egy nemzedékkel visszavetni. A délszláv egység kérdése örökre el van intézve. Ezért halt vértanú halált Sándor király és ezt garantálja a változhatatlan 1931-i alkotmány.

Azt hiszem, e támadások csak hasznára voltak az ellenzéknek: megadták neki a hiányzó nyilvánosságot. A lapok az idézett és a tartalmatlanságuk miatt itt mellőzött miniszteri kirohanásokat szóról-szóra közölték, így mindenki megtudta, hogy van, mégpedig kormánybeismerés szerint is igen komoly ellenzéki mozgalom. A külföld is a miniszteri beszédekből kezdett rájönni, hogy a kormány nem áll valami fényesen.

A kormánytámadások legalptalanabb része az volt, mely az ellenzéknek azt hányta szemére, hogy nem tart politikai gyűléseket. Ezeket u. i. a hivatalos közegek egyszerűen nem engedélyezték. Hogy Davidovicnak és Jovanovicnak mégis sikerült áprilisban néhány gyűlést tartania, az — angol laphírek szerint — Pál herceg személyes közbenjárására vezetendő vissza. Davidovic pártja belgrádi gyűlésén teljes politikai és sajtószabadságot követelt, valamint a kormány parlamenti felelősségének helyreállítását. Cáfolta azt, hogy Macek el akarná szakítani Horvátországot és Maéeknek hozzáintézett levélével bizonyította, hogy Macek a szerbekkel való megegyezéssel kívánja a horvát kérdést Jugoszlávián belül rendezni. A premier erre azt felelte, Davidovic téved, figyelmeztet mindenkit, hogy aki Davidovicra adja szavazatát, az Macek homályos törekvéseit támogatja. Davidovicék gyűléseiről a sajtó egy szót sem írhatott.

A VÁLASZTÓJOGI TÖRVÉNY szerint csak olyan pártlistákat erősíthet meg a belgrádi választási bíróság, amelyek az ország választókerületeinek legalább a felében harminc-harminc ajánlót kapnak, de ezeknek a választókerületeknek legalább hat banátus területén kell feküdniük. Ez az intézkedés azt célozza, hogy semmiféle fifikával ne lehessen valamilyen szerbmentes listát összeállítani.

A listák benyújtásának határideje április 19-e volt. E dátumig hat lista adatott be: Jeftic, Macek, Maksimovic, Ljotic, Hodzera és Topalovic listái. Jugoszláviában nincs bírói függetlenség, így a benyújtott listák bírósági vizsgálatában természetesen a politikai szempontok voltak az irányadók. Külföldi hírek szerint a kormány csak a Jeftic-listát akarta engedélyezni. Ekkor már mindenki tudta, hogy a Macek-listának többsége van. Davidovic és Jovanovic szerint ez a többség 90%-os volt. A kormány úgy vélte, hogy ebben a helyzetben a legcélravezetőbb megoldás a lista érvénytelenítése. A többi négy lista úgy sem jelent semmit. A régi pártok behódolására felépített naív kombináció megbukván, a legegyszerűbb dolog visszatérni az első diktatúra-parlament egypárt rendszeréhez. Jeftic okoskodását a régenstanács két tagja, külföldi laphírek szerint, elfogadta, — hiszen maguk is részt vettek a diktatúrában,— de Pál herceg ellenállásán meghiúsult a dolog. Ha a Macek-listát engedélyezni kellett, kérdés volt az, mi történjék a többi listával. A döntést körülbelül ez az okoskodás hozta meg: az ellenzéki listákat (Maksimovic, Ljotic) engedélyezni kell, különben ezek hívei Macekre szavaznak, az áellenzékiet (Hodzera, Topalovic) nem kell engedélyezni, mert ezek választói saját lista hiányában úgyszintén a kormányra szavaznak. A bíróság tehát Jeftic, Macek, Maksimovic és Ljotic listáját helyben hagyta,

a zivkovicianus Hodzeráét és a „szocialista“ Topalovicét elutasította. A számítás helyes volt. Topalovic párthatározattal kötelezte híveit Jeftic támogatására, Hodzera pártjában meg némi ingadozás után szintén felülkerekedett a kormányhű irányzat.

Maksimovic és Ljotie listája nem okozott gondot a kormánynak. Macek listája azonban heterogén összetétele ellenére teljes vereséggel fenyegette. A választást közvetlenül megelőző utolsó két hét a nyílt terror jegyében zajlott le. A nagyobb városokat az idegenek miatt kímélték, de különösen Bosznia és Szerbia vidéki kerületeiben a legbalkániabb módszerekkel dolgozott a hivatalos apparátus. A többi közt mintegy százötven képviselőjelöltet letartóztattak. A horvát muzulmánok vezére, Dr. Spaho Mehmed, e visszaélésekről memorandumot adott át Pál hercegnek. Macek a herceghez intézett táviratban tiltakozott a kormányterror ellen. Davidovic és Jovanovic megmagukhoz kérték a külföldi lapok belgrádi tudósítóit és részletesen tájékoztatták őket a kormány eljárásáról. Pál herceg nem tudott, talán most már nem is akart, semmit sem csinálni, hiszen Macekék győzelme esetén át kellett volna nekik adni a kormányhatalmat, vagy rögtön szétkergetni a parlamentet. Az a veszedelem fenyegetett volna mindkét esetben, hogy Zivkovic puccsot csinál. Davidovic és Jovanovic információi azonban nagyon sokat ártottak a külföldön Jeitiéeknek.

A SZAVAZÁS május 5-én ment végbe. Hivatalos adatok szerint a választók 73%-a élt állampolgári jogaival, összesen 2,778.000 szavazó. A választók száma 3,829.000, tehát 1,051.000 választó nem szavazott. A szavazatok megoszlása a következő: Jeftic 1,738.000, Macek 983.000, Maksimovic 33.000, Ljotic 24.000. A választótörvény szerint azok a pártok, melyek nem kapnak legalább 50.000 szavazatot, nem vétetnek figyelembe a mandátumok szétosztásánál, így Maksimovic és Ljotic listái kibuktak. Az a párt, amely megkapta a szavazatok relatív többségét, megkapja a mandátumok háromötödét, még pedig külön-külön minden banátusban, még ha az illető lista valamelyik banátusban egyetlen szavazatot sem kapott volna is. A hátralévő kétötödön a többi pártok osztoznak; a többségi is a relatív-többség feletti szavazatai arányában, de csak azokban a kerületekben, amelyekben elérte a szavazatok abszolút többségét. Ezenfelül minden mandátumot kapott lista vezetője képviselő lesz anélkül, hogy kerülete volna és a többségi lista megkapja a főváros öt mandátumát. Még komplikálja a szétosztást az, hogy ugyanazon listának az egyes kerületekben több jelöltje is lehet.

Az eredmény az, hogy Jeftic listája a választók 45%-ával és a leadott szavazatok 03%-ával megkapta a mandátumoknak mintegy 90%-át.¹ Mindezt szélsőséges terror és nyílt szavazás mellett és a Balkánon fekvő vidéki kerületekben mentesen minden ellenőrzéstől. Macek ellenben a választók 26%-ával és a leadott szavazatok 35%-ával megkapta a mandátumoknak mintegy 10%-át. Macek a két horvát többségű banátusban (Száva, Tengermellék) kétharmadnyi többséget

¹ E sorok lezártáig a hivatalos végeredmények még nincsenek közzétéve.

kapott, de azért a mandátumok háromötöde e banátusokban is Jefticéet illeti meg. A szlovén klerikálisok absztinenciája folytán a drávai banátus 308.000 választója közül csak 151.000 szavazott és ezek közül is csak 126.000 szavazott Jefticre, de azért a mandátumoknak jóval több mint háromötöde Jefticé lesz.

JEFTIC DIADALÁT harsogja a kormánysajtó. Ha csak a mandátumok számát vesszük figyelembe, igazat kell adnunk e sajtónak. Amíg ez a választási törvény érvényben van, minden kormány diadalt fog aratni. Jeftic győzelme azonban nemcsak ezért kétes értékű. Megválasztottak egy bár kis számú ellenzékot, mely azonban a legnagyobb nehézségek között is, kormánybeismerés szerint, megkapta a választók 26%-ának szavazatát. A választók 27%-a nem szavazott és ezek közt ott van két nagy történeti párt (szerb radikálisok, szlovén klerikálisok) híveinek nagy része. Ezek nyilvánvalóan a tiltakozás jeléül tartózkodtak a szavazástól. Jeftic sikere az, hogy amit az egypárt-rendszerre felépített első diktatúra-parlament valahogyan elpalástolt, az most nyilvánvaló lett: Jugoszlávia polgárainak többsége visszautasítja az 1929 január 6-a óta folyó rendszert és vele a délszláv egységnek azóta hirdetett és a lakosságra ráerőszakolt formáját. E választás után arra hivatkozni, hogy Jugoszlávia népe a rendszer mögött áll, kimeríti a rosszhiszeműség minden ismervét. A belpolitikai helyzet lényegesen rosszabb, mint volt a választás előtt. Ha Jugoszlávia nem akar komolyan parlamentáris állam lenni, — ami csak gyökeres alkotmányreform esetén képzelhető el, bár az igen vitás, hogy az ilyen reformot nem az ország szétesésével fizetné-e meg Jugoszlávia, — akkor még mindig célravezetőbb az uzunovici rendszer, mint a jeftici.

És még egy nagy baja van az új skupstinának. Jeftic többször azzal indokolta a régi parlament szétkergetését, hogy Uzunovic kormánypártja már szétesőben volt. A képviselők, diktatúraelőtti pártállásuk szerint, frakciókba csoportosultak és e frakciók egymás ellen hadakoztak. A régi parlament frakcióit, nagyrészt a régi képviselőkkel együtt, (hiszen a mandátumok száma szaporodott, az eddigi 305 képviselő helyébe 370 lép) átmentette a premier az új parlamentbe. Ráadásul a régi parlament egy kis horvát ellenzéki csoportját (Közül) is magába olvasztotta az új kormánypárt. Ehhez járulnak még a mostani választáson a kormánylistán bekerült, eddig a negáció álláspontján állott klerikális, földműves, radikális, muzulmán és parasztpárti szakadárok. Az új többség heterogénebb, mint a régi.

Jeftic diadala a valóságban alig leplezhető vereség. A kétségtelenül tehetséges diplomata a belpolitikában levizsgázott. Minél tovább marad az állam élén, — hiszen a mai alkotmány szerint alig szorul a parlament bizalmára, tehát a régenstanács jóvoltából sokáig helyén maradhat, — annál nehezebb örökséget hagy utódára.